

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

การสร้างสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรงในอิสลาม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ PEACE-BUILDING AND NON-VIOLENCE IN ISLAM: A CRITICAL STUDY

ดร.อารีฟิน ยามา

สาขาวิชาอิสลามศึกษาเพื่อการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเล่มนี้มุ่งเน้นศึกษาแนวคิด หลักคำสอน และตัวอย่างจากประวัติศาสตร์ของศาสนาอิสลามที่กล่าวถึงวิถีอิสลามในการไม่ใช้ความรุนแรงและผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะน้อยคนนักที่จะรู้ว่าอิสลามนั้นเป็นเครื่องมือและทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ในการสร้างสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรง เนื่องจากสื่อมักจะถ่ายทอดภาพลักษณ์ศาสนาอิสลามเกี่ยวกับสงคราม การใช้ความรุนแรง และผู้ก่อการร้ายอยู่ตลอดเวลา ตรงจุดนี้เองที่ผู้วิจัยจะนำเสนอความจริงอีกมุมหนึ่ง และเป็นความจริงที่ว่าอิสลามนั้นแท้จริงแล้วคือศาสนาแห่งสันติ นิยมแนวทางสันติวิธี และสนับสนุนการไม่ใช้ความรุนแรงในทุกๆ กรณี

คำสำคัญ: การสร้างสันติภาพ, การไม่ใช้ความรุนแรง, อิสลาม

Abstract

This research paper examined the concepts, principles and examples from the history of Islam which discussed about Islamic traditions of non-violence and the promotion of justice in society. It is important to study and emphasize on this topic, because there were lots of people who still misunderstood about Islam. The media often conveyed Islamic images related to war, violence and terrorists all the time. Very few knew that Islam can be tools and resources of peace-building and non-violence. At this point, the researcher wanted to present the truth to help aware that Islam is a peaceful religion and promotes non-violence.

Keyword: Peace-building, Non-violence, Islam

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

1. บทนำ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบันศาสนาอิสลามและมุสลิมทั่วโลก ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใดก็ตามมักจะถูกรังแกจากผู้คนส่วนใหญ่ด้วยภาพลักษณ์ที่เป็นลบ เช่น จะเกี่ยวกับการก่อการร้าย การมีแนวความคิดสุดโต่ง และการนิยมความรุนแรง ถึงแม้ว่าคำว่า “อิสลาม” ตามรากศัพท์จะหมายถึงสันติ และมุสลิมส่วนใหญ่จะไม่ได้ก้าวร้าวและโหดร้ายอย่างที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกัน แต่ภาพและความเชื่อเหล่านั้นได้ฝังลึกอยู่ในความนึกคิดของผู้คน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาและหาข้อเท็จจริงเพื่อเป็นข้อมูลในการให้ความรู้กับผู้คนทั่วไปว่าแท้จริงแล้วบทบัญญัติและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้นส่งเสริมการใช้ความรุนแรงจริงหรือ และหลักคำสอนของศาสนาอิสลามได้กล่าวถึงการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือไม่ อย่างไร

แนวทางสันติวิธีหรือการไม่ใช้ความรุนแรงได้กลายเป็นวิธีการประท้วงและการเคลื่อนไหวต่อต้านความอยุติธรรมอย่างกว้างขวางในระดับสากลของปัญหาความขัดแย้ง ตัวอย่างในอดีตที่ถือว่าประสบความสำเร็จและส่งผลระยะยาวในการประท้วงโดยสันติวิธี คือการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอินเดีย นำโดยมหาตมะ คานธี ที่ต่อต้านการยึดครองของจักรวรรดิอังกฤษ และชนชาวมืดดำแอฟริกัน-อเมริกันในการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิความเป็นพลเมืองและความเท่าเทียมในประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นตัวอย่างการเคลื่อนไหวโดยวิธีไม่ใช้ความรุนแรงอย่างเป็นผลที่ได้จารึกไว้ในประวัติศาสตร์

เป็นสิ่งที่น่าทึ่งยิ่งในการที่ มหาตมะ คานธี บุรุษผู้ปลดปล่อยอินเดียจากการเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดิอังกฤษ ซึ่งได้รับการเชิดชูเกียรติในระดับนานาชาติในวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงเคลื่อนไหวต่อต้านประเทศล่าอาณานิคม แต่จะมีใครสักกี่คนที่รู้ว่าในอดีตที่ผ่านมา ได้มีตัวอย่างของผู้ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นผู้นำ นักคิด และนักเคลื่อนไหวมุสลิมที่มีอิทธิพลทางด้านความคิดต่อประชาชนมุสลิมในการต่อต้านอำนาจเผด็จการและผู้ปกครองทรราช โดยใช้แนวทางการเคลื่อนไหวที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม ตัวอย่างนักคิด นักการศาสนา ที่ต่อสู้เพื่อสังคมที่ยุติธรรม เช่น अब्दुल् กะฟัฟร์ ข่าน (Abdul Gaffar Khan) ซาอิด นูร์ซี (Said Nursi) และ เฟตุลลอฮ์ กูเลน (Fethullah Gülen) เป็นตัวอย่างบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนพลังที่สร้างสรรค์ในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม

บทความวิจัยเล่มนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวคิดหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่กล่าวถึงวิถีอิสลามในการไม่ใช้ความรุนแรงและผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสื่อมักจะถ่ายทอดภาพลักษณ์ศาสนาอิสลามเกี่ยวโยงกับสงคราม การใช้ความรุนแรง และผู้ก่อการร้ายอยู่ตลอดเวลา น้อยคนนักที่จะมองภาพลักษณ์อิสลามในการเป็นเครื่องมือและทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ในการสร้างสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรง ตรงจุดนี้เองที่ผู้วิจัยจะนำเสนอความจริงที่ว่าอิสลามนั้นแท้จริงแล้วส่งเสริมการสร้างสันติภาพ นิยมแนวทางสันติวิธี และสนับสนุนการไม่ใช้ความรุนแรงในทุกๆกรณี

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

การค้นหาคำเชื่อมโยงระหว่างอิสลามกับการไม่ใช้ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพไม่ได้เป็นเพียงสิ่งสำคัญในการแก้ไขภาพลักษณ์ที่ถูกบิดเบือนของอิสลามกับส่วนต่างๆ ของโลกเท่านั้น แต่ยังช่วยให้การศึกษาเกี่ยวกับการใช้แนวทางสันติวิธีและการสร้างสันติภาพเติบโตขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ ซึ่งข้อมูลไม่ได้จำกัดขอบเขต และไม่ได้แยกเฉพาะสำหรับมนุษยกลุ่มชนหนึ่งกลุ่มชนใด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระจายผลในการศึกษาแนวทางสันติวิธีในวิถีอิสลามเพื่อรับมือกับความหลากหลายทางความคิดของประชาคมโลกที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักคำสอนในศาสนาอิสลามที่สนับสนุนและส่งเสริมแนวทางการไม่ใช้ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพ

2.2 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและวิถีอิสลามในการไม่ใช้ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่หลากหลาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่เกี่ยวข้องและบรรยายความเชิงพรรณนา ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน หนังสืออัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางสันติวิธี การไม่ใช้ความรุนแรง และการสร้างสันติภาพ

3.1 ศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน จากฉบับที่มีความหมายภาษาไทยคัดเลือกส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางสันติวิธี การไม่ใช้ความรุนแรง และการสร้างสันติภาพ พร้อมศึกษาอัลหะดีษ หรือคำสอนของศาสดาที่ขยายความในเชิงปฏิบัติจากที่บอกไว้ในอัลกุรอาน เพราะอัลกุรอานจะบอกเฉพาะหัวข้อหลักหรือใจความสำคัญๆ ในฐานะเป็นรัฐธรรมนูญหรือแผนแม่บท และศาสดาจะเป็นผู้อธิบายหรือขยายความหรือปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือรับรองการกระทำของสหายหรือสาวกว่าถูกต้อง

3.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางสันติวิธี การไม่ใช้ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพ

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การสร้างสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรงในวิถีอิสลามนั้นตั้งอยู่บนหลักคำสอนที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ (วจนะของศาสดามุฮัมมัด) และซุนนะฮฺ (จริยวัตรของศาสดามุฮัมมัด) โดยอิงการอัลกุรอาน อัลหะดีษ และซุนนะฮฺ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งกับฝ่ายตรงข้าม มีรูปแบบความแตกต่างของประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับการไม่ใช้ความรุนแรงและการประนีประนอม ขึ้นอยู่

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

กับบริบทของเหตุการณ์ ซึ่งแต่ละครั้งก็จะดึงข้อมูลจากโครงการของคัมภีร์อัลกุรอานที่ส่งเสริมแนวทางสันติภาพ มาสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความชอบธรรมและให้แนวคิดสำหรับสถานการณ์ของความขัดแย้ง โครงการต่างๆ ของอัลกุรอาน อัลหะดีษ และอ็ชซุนนะฮ์ของศาสดาโดยจะกล่าวถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะบางช่วงเวลาที่มีสถานการณ์ความขัดแย้งที่อาจมีความแตกต่างกับอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นใน อีกช่วงเวลาหนึ่งที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นรูปแบบวิถีปฏิบัติในการไม่ใช้ความรุนแรงจึงมีความแตกต่างกันตาม บริบทของความขัดแย้ง แต่รูปแบบที่ใช้จะนำหลักคำสอนของโครงการคัมภีร์อัลกุรอานอย่างเหมาะสมสำหรับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างสันติภาพในช่วงเวลานั้นๆ

ประเพณีปฏิบัติตามวิถีอิสลามยังประกอบด้วยคำสอนมากมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการแก้ปัญหา ความขัดแย้ง รวมถึงชุดแห่งคุณค่าที่ส่งเสริมการไม่ใช้ความรุนแรง ชุดแห่งคุณค่าเหล่านี้ เช่น ความยุติธรรม (justice : عدل) การช่วยเหลือผู้ยากไร้ (kindness : إحسان) ภูมิปัญญา (wisdom : حكمة) การให้อภัย (forgiveness : عفو) และความเมตตา (mercy : رحمة) ถ้าใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ระบบคุณค่าและการ ปฏิบัติเหล่านี้สามารถชนะอยู่เหนือทุกระดับของความขัดแย้งอย่างที่ Abu-Nimer (2003) กล่าวว่าว่าการฟื้นฟู สันติภาพ คุณค่าแห่งสันติวิธี และกลยุทธ์ จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชนเผ่าพื้นเมืองและสังคมวัฒนธรรมมุสลิม ในพื้นที่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังนั้นผู้เสนอกรอบกระบวนการสันติวิธีภายในวิถีอิสลามสรุปได้ ว่าไม่มีเหตุผลทางเทววิทยาสำหรับชาวมุสลิมที่จะไม่ยอมรับแนวทางสันติวิธี ในความเป็นจริงนั้นการไม่นำหลัก สันติวิธีและการไม่ใช้ความรุนแรงย่อมขัดต่อหลักการอิสลาม

เพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานทางด้านศาสนวิทยาของการไม่ใช้ความรุนแรงในวิถีอิสลาม มีความจำเป็นที่ จะต้องเข้าใจว่าสันติภาพตามกรอบแนวคิดในคัมภีร์อัลกุรอานนั้นมีหลายคำที่ให้ความหมายถึงสันติภาพ เช่น สาলাম (salam), สิลม์ (silim), สุลฮ์ (sulh) ในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวเน้นย้ำว่าสันติภาพเป็นหัวใจสำคัญ ของศาสนาอิสลามในกระบวนการของการไม่ใช้ความรุนแรง และเป็นองค์ประกอบที่แท้จริงของวาทกรรม สันติภาพในวิถีอิสลาม ตามวาทกรรมของคัมภีร์อัลกุรอานนั้นสันติภาพหรือความสงบสุขในอิสลามเริ่มต้นที่พระ ผู้เป็นเจ้าของ เพราะอัสสาลาม (As-salam: السَّلَام) ที่หมายถึง ”สันติภาพ” เป็นหนึ่งในเก้าสิบเก้าพระนามของ พระเจ้า ดังโครงการอัลกุรอานกล่าวว่า

“พระองค์คืออัลลอฮ์ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดอีกนอกจากพระองค์ผู้ทรงอำนาจสูงสุด ผู้ทรงบริสุทธิ ผู้ ทรงความศานติสุข ผู้ทรงคุ้มครองการศรัทธา ผู้ทรงปกป้องรักษาความปลอดภัย ผู้ทรงความยิ่งใหญ่ ภูมิโอบาบริสุทธิแต่อัลลอฮ์ให้พ้นจากสิ่งที่พวกเขาตั้งภาคีต่อพระองค์” อัลกุรอาน (59: 23)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงคำว่าสันติเป็นภาษาที่ใช้ทักทายของบรรดาชาวสวรรค์ในหลายโองการด้วยกัน เช่น อัลกุรอาน 10:10, อัลกุรอาน 14:23, อัลกุรอาน 19:61-63, อัลกุรอาน 36:58 ความว่า

“การขอพรของพวกเขาในสวนสวรรค์คือ ‘มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์ท่าน ข้าแต่พระเจ้าของเรา’ และคำทักทายของพวกเขาในนั้นคือ ‘ความสันติสุข’ (อัสสลาม) และสุดท้ายแห่งการขอพรของพวกเขาคือ ‘การสรรเสริญเป็นของอัลลอฮ์ พระเจ้าแห่งสากลโลก’ อัลกุรอาน (10:10)

พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของทรงเรียกผู้ศรัทธาไปยังที่พำนักแห่งสันติสุข โดยระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“และอัลลอฮ์ทรงเรียกร้องไปสู่สถานที่แห่งศานติและทรงชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ไปสู่ทางที่เที่ยงธรรม” อัลกุรอาน (10:25)

การใช้คำว่าสันติในคัมภีร์อัลกุรอานชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพของอิสลามมีความหมายที่กว้างกว่าการไม่ก่อสงคราม แต่สันติภาพหมายถึงภาวะความปลอดภัยหรือความมั่นคงที่รวมถึงความสงบสุขของตัวเอง ของเพื่อนมนุษย์ ของธรรมชาติ และพระเจ้า โดยอ้างอิงหลักฐานจากโองการอัลกุรอานเหล่านี้ นักวิชาการมุสลิมสามารถเชื่อมโยงสันติภาพกับแนวคิดที่หลากหลาย แนวคิดเหล่านี้รวมถึงความยุติธรรมและการพัฒนามนุษย์ (justice and human development) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว (wholeness) การรอดพ้นภัย (salvation) ความสมบูรณ์แบบและความปรองดอง (perfection and harmony) ความเข้าใจเรื่องสันติภาพของอิสลามมีความคล้ายคลึงกับหนทางสันติภาพที่ให้ความหมายโดยนักวิชาการด้านอหิสาในประเพณีปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ และความหมายของนักวิชาการทางโลกด้วย

ความยุติธรรมเป็นหัวใจสำคัญของหลักคำสอนอิสลามในเรื่องของสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรง เนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอานระบุอย่างชัดเจนว่าจุดมุ่งหมายของศาสนาคือการนำความยุติธรรมสู่สังคมมนุษย์ สิ่งนี้เห็นได้ชัดในโองการของพระคัมภีร์อัลกุรอานที่กล่าวว่า

“โดยแน่นอนเราได้ส่งบรรดาศาสนทูตของเราพร้อมด้วยหลักฐานทั้งหลายอันชัดแจ้งและเราได้ประทานคัมภีร์และความยุติธรรมลงมาพร้อมกับพวกเขาเพื่อมนุษย์จะได้ดำรงอยู่บนความเที่ยงธรรม...” อัลกุรอาน (57:25)

หากปราศจากความยุติธรรมแล้วสันติภาพก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นความยุติธรรมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของสันติภาพตามบทบัญญัติของอัลกุรอาน ดังโองการที่ว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ! จงเป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม จงเป็นพยานเพื่ออัลลอฮ์ และแม้ว่าจะเป็นอันตรายแก่ตัวของพวกเจ้าเอง หรือผู้บังเกิดเกล้าทั้งสองและญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม หากเขาจะเป็นคนมั่งมีหรือคนยากจน อัลลอฮ์ก็สมควรยิ่งกว่าเขาทั้งสอง ดังนั้นจงอย่าปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำในการที่พวกเจ้าจะมีความยุติธรรม และหากพวกเจ้าบิดเบือนหรือผินหลังให้ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างถี่ถ้วนในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำกัน” อัลกุรอาน (4: 135)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ! จงเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีเพื่ออัลลอฮ์เป็นพยานด้วยความเที่ยงธรรม และจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใด ทำให้พวกเจ้าไม่ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นเรื่องที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่า และพึงยำเกรง อัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้น เป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำการ” อัลกุรอาน (5: 8)

ความเข้าใจสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรงของอิสลามแสดงให้เห็นว่าความยุติธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญและต้องอยู่เหนือการพิจารณาทางด้านศาสนา เชื่อชาติ ทัศนคติ และความเป็นปรปักษ์ต่อกัน ดังนั้นการปกครองแบบเผด็จการซึ่งเป็นระบบที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมถูกมองว่าเป็นหนึ่งในความชั่วร้ายที่ใหญ่ที่สุดที่จะต้องกำจัดออกไป บ่อยครั้งที่ผู้นำเผด็จการพยายามบิดเบือนหลักคำสอนที่ว่าสงครามศักดิ์สิทธิ์นั้นหมายถึงการ*ญิฮาด* (jihad) ซึ่งความหมายที่แท้จริงของการ*ญิฮาด* นั้นหมายถึงการเรียกร้องให้มุสลิมทุกคนมุ่งมั่นและต่อสู้เพื่อความถูกต้องในหนทางของพระเจ้า คือการเรียกร้องให้มุสลิมมุ่งมั่นต่อสู้เพื่อความยุติธรรมนั่นเอง หลักฐานจากอัลกุรอานกล่าวว่า

“พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากความชั่วร้าย” อัลกุรอาน (16: 36)

นักวิชาการด้านสันติวิธี Jawdat Said (2001) กล่าวว่าบรรดาศาสดาถูกส่งมาพร้อมกับหลักธรรมคำสอนเพื่อยับยั้งการขัดขืนแห่งของเหล่าทรราช และเปิดเผยความจริงที่ว่าเผด็จการไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้หากปราศจากการเชื่อฟังของประชาชน คล้ายคลึงกับความเข้าใจตามหลักอหิงสายุคสมัยใหม่ คำกล่าวนี้ยึดถือคำกล่าวที่ว่าประชาชนมีพลังอำนาจในการต่อต้านเผด็จการและการขัดขืน และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นได้โดยการไม่ใช้ความรุนแรง บรรดาศาสดานั้นเป็นสัญลักษณ์ของความสันติและไม่ใช้ความรุนแรงที่ยิ่งใหญ่ เห็นได้ชัดเจนว่าสันติภาพบนพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับมนุษยทุกคนเป็นหลักธรรมสำคัญของศาสนาอิสลาม แต่เราจะบรรลุถึงสันติภาพตามที่ศาสนาอิสลามสอนได้จากการทำความเข้าใจลึกซึ้งต่อคัมภีร์อัลกุรอาน

จากคัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดที่เสนอแนวทางสันติในวิถีอิสลามและการไม่ใช้ความรุนแรงทุกกรณี ย่อมถือได้ว่าอิสลามพยายามที่จะบรรลุถึงสันติภาพโดยใช้วิธีการนุ่มนวลมากกว่าวิธีการใช้ความรุนแรง เพราะเป็นแนวทางที่พระเจ้าทรงโปรดปราน ดังวจนะของศาสดามุฮัมมัดกล่าวว่า “เมื่อใดก็ตามที่ความรุนแรงได้มาสู่สิ่งหนึ่ง มันจะสร้างความเสื่อมเสีย และเมื่อไรก็ตามที่ความสุภาพอ่อนโยนได้เข้ามาสู่สิ่งหนึ่งมันจะงดงาม แท้จริงอัลลอฮ์ทรงประทานรางวัลสำหรับผู้ที่ยอ่อนโยน และทรงโกรธากริ้วบรรดาผู้ก่อความรุนแรง”

และโองการจากอัลกุรอานบัญญัติว่า

“แท้จริงอัลลอฮ์ทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและทำดี และการบริจาคแก่ญาติที่ใกล้ชิดและให้ละเว้นจากการทำลามกและการชั่วช้า และการอธรรม พระองค์ทรงตักเตือนพวกเจ้าเพื่อพวกเจ้าจักได้รำลึก” อัลกุรอาน (16: 90)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

แนวทางสันติวิธีในอิสลามไม่เป็นเพียงทฤษฎีที่บอกกล่าวเพื่อให้เกิดความรู้สึกดี และไม่ใช่ว่าเป็นการอนุমানทางอรรถศาสตร์เท่านั้น ตรงกันข้ามการตีความแนวทางสันติวิธีของอิสลามนั้นตั้งอยู่บนหลักการที่บัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และซุนนะฮ์ และมีตัวอย่างมากมายในเรื่องการเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้ความรุนแรงที่สำคัญและประสบความสำเร็จมาแล้วในประวัติศาสตร์ทั้งในอดีตและยุคสมัยใหม่ อิสลามประณามการใช้ความรุนแรงและการทำสงคราม รวมทั้ง เน้นการใช้ความรักความเมตตาและความอดกลั้น ดังปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“ทุกครั้งที่พวกเขาจุดไฟขึ้นเพื่อทำสงคราม อัลลอฮ์ก็ทรงดับไฟนั้นเสีย และพวกเขาเพียรพยายามบ่อนทำลายในผืนแผ่นดิน และอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบผู้บ่อนทำลายทั้งหลาย” อัลกุรอาน (5: 64)

“แท้จริงอัลลอฮ์ทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและทำดี” อัลกุรอาน (16: 90)

จากประวัติชีวิตของศาสดามุฮัมมัด ในช่วงที่ท่านอาศัยอยู่ในเมืองมักกะฮ์เป็นเวลาถึง 13 ปี เพื่อการทำหน้าที่ในการเผยแพร่คำสอนของอิสลาม ท่านได้แสดงให้เห็นถึงการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบแม้กระทั่งเพื่อการปกป้องตัวเอง ท่านกลับใช้การต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อชาวมักกะฮ์ที่คอยกดขี่ชาวมุสลิมอยู่เสมอ และหลีกเลี่ยงที่จะต่อสู้แบบเผชิญหน้า จนในที่สุดท่านเลือกที่จะอพยพไปอยู่ที่เมืองมะดีนะฮ์ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปอีกหลายร้อยกิโลเมตร

นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างในอัลกุรอาน ที่สนับสนุนการใช้สันติวิธีแม้แต่ในยามที่ต้องเผชิญหน้ากัน ดังในเรื่องราวของ ฮาบิล (อะเบล) และกอบิล (เคน) บุตรของศาสดาอาดัม ที่ต่างเป็นตัวแทนของความถูกต้องดีงาม (ฮาบิล) ที่ปฏิเสธการใช้ความรุนแรง และตัวแทนความก้าวร้าวรุนแรง (กอบิล) อัลกุรอาน ได้บรรยายไว้ว่า

“และเจ้าจงอ่านให้พวกเขาฟังซึ่งข่าวคราวเกี่ยวกับบุตรชายสองคนของอาดัม (กอบิล และฮาบิล) ตามความเป็นจริง ขณะที่ทั้งสองได้กระทำการพลีซึ่งสิ่งพลีอยู่นั้น แล้วสิ่งพลีนั้นก็ถูกรับจากคนหนึ่งในสองคน และมันมิได้ถูกรับจากอีกคนหนึ่ง (กอบิล) เขา (กอบิล) จึงได้กล่าวว่า แน่نونข้าจะฆ่าเจ้า (ฮาบิล) ให้ได้ เขา (ฮาบิล) กล่าวว่า แท้จริงอัลลอฮ์จะทรงรับจากหมู่ผู้มีความยำเกรงเท่านั้น หากท่าน (กอบิล) ยื่นมือของท่านมายังฉัน (ฮาบิล) เพื่อจะฆ่าฉัน ฉันก็จะไม่ยื่นมือของฉันไปยังท่าน เพื่อจะฆ่าท่าน แท้จริงฉันกลัวอัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก” อัลกุรอาน (5: 27-28)

ตัวอย่างของการเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้ความรุนแรงตามวิถีอิสลามในประวัติศาสตร์ยุคใหม่ คือการต่อสู้ของชนเผ่าปาทานหรือปชตุน ซึ่งนำโดย อับดุลฆอฟฟิร ชาน ซึ่งเป็นพันธมิตรของมหาตมะ คานธีในการต่อสู้ในแนวทางไม่ใช้ความรุนแรงในยุคอาณานิคมอังกฤษปกครองอินเดีย ซึ่งตัวอย่างที่เกิดขึ้นทางประวัติศาสตร์นั้น ตรงกันข้ามกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน เนื่องจากชาวปาทานเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญของประเทศอัฟกานิสถาน พิจารณาจากการก้าวขึ้นมาใช้อำนาจของตอลิบาน (Taliban) และการตีความบทบัญญัติหลักการอิสลามที่รุนแรงและสุดโต่งของพวกเขาในอัฟกานิสถานและในหมู่ชาวปาทาน ฉะนั้น

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

ตัวอย่างของอับดุลฆอฟฟัร ข่าน จึงกลายเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ การอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของอังกฤษอินเดีย (British India) ชาวปาทานจะมีชื่อเสียงในเรื่องของความก้าวร้าวและรุนแรง บรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของพวกเขาเน้นการทำสงครามและการแก้แค้น เมื่อมองจากบริบททางวัฒนธรรมของชาวปาทาน จากการตรวจสอบในการเลือกใช้ชีวิตสันติแล้วถือเป็นกรณีที่ยากลำบากมาก เพราะผู้คนและวัฒนธรรมของพวกเขาดูเหมือนจะมีความก้าวร้าวและรุนแรงติดปกติ หากมองมายังภาพปัจจุบันที่ผู้คนมักจะมีมุมมองเห็นติดตานั้นก็คือต้องเป็นกลุ่มนิยมความรุนแรง แนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงของลัทธิชาตินิยมทางศาสนามีสูงมาก ฉะนั้นการพัฒนายุทธศาสตร์การไม่ใช้ความรุนแรง โดยการเห็นด้วยของบรรดาเหล่าผู้ติดตามจำนวนมากถือเป็นการสร้างที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงและโดดเด่น

อย่างไรก็ตามจากบริบทนี้ อับดุลฆอฟฟัร ข่าน สามารถทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านโดยแนวทางสันติในการขับไล่อาณานิคมอังกฤษได้ อับดุลฆอฟฟัร ข่าน ซึ่งเป็นลูกชายของหัวหน้าเผ่าปาทานมีความรู้สึกว่าจะต้องมีการเรียกร้องทางศาสนาเพื่อให้มีการรับใช้พระเจ้า โดยยกระดับผู้คนของเขาผ่านการปฏิรูปสังคมและการศึกษา เขาเชื่อว่าความรุนแรงที่แพร่หลายนั้นเป็นความรับผิดชอบของสังคมเผ่าปาทานที่ยังขาดศักยภาพในการยกระดับตัวเอง ดังนั้นเขาจึงตัดสินใจที่จะสร้างกองทัพที่ไม่นิยมความรุนแรงขึ้น นำมาซึ่งการปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง บนพื้นฐานของเรื่องนี้เขาได้จัดตั้งกองกำลังที่ไม่ใช้ความรุนแรงที่มีชื่อเรียกว่าทหารของพระเจ้า (Soldiers of God: Khudai Khidmatgars) ก่อตั้งขึ้นโดยตั้งอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับรหัสแห่งเกียรติยศในสังคมชาวปาทาน และความเชื่อของชาวมุสลิม ผู้ที่เข้าร่วมกองทัพนี้ได้ประกาศว่าพวกเขายินดีที่จะสาบานต่อพระเจ้าที่จะอุทิศชีวิตของพวกเขาเพื่อพี่น้องประชาชนของพวกเขา

กองทัพของอับดุลฆอฟฟัร ข่าน ซึ่งรวมถึงสตรีได้รับการฝึกฝน และมีระเบียบวินัย มีความพร้อมในหน้าที่ มีเครื่องแบบ ธงสัญลักษณ์ คณะกลองปลุกใจ อย่างไรก็ตามกองทัพนี้เป็นกองทัพที่ไม่ใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง และข่านยังได้บอกกับสาวกผู้ติดตามของเขาด้วยว่า เขากำลังจะมอบอาวุธที่ทรงพลังมากที่สุด เป็นอาวุธของศาสดามูฮัมหมัด และอาวุธนี้เรียกว่า "ความอดทน" (patience) และ "ความชอบธรรม" (righteousness) โดยเขาได้กล่าวว่า “ฉันจะให้อาวุธซึ่งเป็นอาวุธที่ตำรวจและทหารจะไม่สามารถยิงหยุดและต้านทานได้ มันเป็นอาวุธของศาสดามูฮัมหมัด แต่พวกท่านไม่เคยตระหนักถึงเลย อาวุธที่กล่าวมานั้นคือความอดทนและความชอบธรรม ไม่มีอำนาจใดบนโลกใบนี้สามารถยิงหยุดต่อสู้อันได้...เมื่อพวกท่านกลับไปยังหมู่บ้านของท่าน จงประกาศให้พวกพ้องพี่น้องของท่านรับรู้ว่าได้มีกองทัพของพระเจ้าเกิดขึ้นแล้ว และอาวุธของเขาคือความอดทน ขอให้พี่น้องของท่านเข้าร่วมกับกองทัพของพระเจ้า จงฝึกฝนความอดทนต่อความยากลำบากทั้งหมด เมื่อไรที่ท่านทั้งหลายมีความอดทน ชัยชนะก็จะเป็นของท่าน” หลักคำสอนพื้นฐานของกองทัพนี้คือการให้อภัย (forgiveness) การเสียสละ (sacrifice) และการไม่ใช้ความรุนแรง (nonviolence) ทุกกรณี การตีความของอับดุลฆอฟฟัร ข่านของคำสอนอิสลามได้ขยายแนวความคิดในเรื่องของความอดทน (patience) หมายถึงการ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

ละทิ้งความรุนแรงทุกรูปแบบ ดังนั้นความอดทนจึงกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในหลักคำสอนทางศาสนาและการปฏิบัติของเขา การเข้าร่วมกับกองทัพต้องสาบานว่าจะละเว้นจากความรุนแรงและการแก้แค้น เช่นเดียวกับการละเว้นจากขนบธรรมเนียมการต่อต้านสังคมด้วย และต้องอุทิศเวลาอย่างน้อยสองชั่วโมงต่อวันในการทำงานเพื่อสังคม นี่เป็นคำสาบานที่มีความสำคัญมากเพราะวัฒนธรรมของชนเผ่าปาทาน ที่เชื่อว่าค่าๆหนึ่งที่เปล่งออกมาไม่สามารถที่จะผิดคำพูดได้ เพราะจะเป็นการสูญเสียความซื่อสัตย์ ฉะนั้นคำพูดต้องมีความซื่อสัตย์ต่อชีวิตตนเอง เมื่อมองไปที่ตัวอย่างของ อับดุลฮอฟฟิร ข่าน พอดีจะสรุปได้ว่าหลักคำสอนของอิสลามได้อุทิศซึ่งพื้นฐานสำคัญสำหรับส่งเสริมให้ประชาชนสามารถโต้แย้งและหักล้างประเพณีและอุปนิสัยเก่าๆ ของตนเองและปรับใช้ในวิถีสมัยใหม่ได้ และยังส่งเสริมให้มีความเคร่งครัดต่อหลักคำสอนอิสลาม ความมุ่งมั่นและความกล้าหาญของผู้นำ กองทัพพระเจ้า (Soldiers of God: Khudai Khidmatgars) ของอับดุลฮอฟฟิร ข่าน พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าศรัทธาไม่เพียงแต่สร้างขึ้นบนพื้นที่ภายในจิตใจของชาวมุสลิมในการใช้หลักการสันติวิธีเท่านั้น แต่ยังลดช่องว่างทางจริยธรรมที่พวกเขาเคยคิดว่าการใช้ความรุนแรงนั้นมีความชอบธรรม

5. สรุป

ในโลกยุคสมัยใหม่ศาสนาถือเป็นพลังสำคัญในการกระตุ้นและขับเคลื่อนมวลชน อย่างไรก็ตามวิถีของศาสนาต่างๆ โดยหลักแล้วคือการมุ่งเน้นการสร้าง ความสงบสุขและสันติภาพ และการปฏิบัติตามศีลธรรม และหลักการศาสนาจะส่งผลให้เกิดสันติภาพ แต่ละประเพณีปฏิบัติทางศาสนาที่ทรงคุณค่าจะสร้าง ความปลอดภัย ความสามัคคี ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และยังมีวิถีธรรมะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างระบบความยุติธรรมและสันติสุขในสังคม ดังนั้นศาสนาในความเป็นจริงสามารถเป็นเมล็ดพันธุ์อันอุดมสมบูรณ์เพื่อการสร้างสันติภาพ แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการเคลื่อนไหวต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง

เช่นเดียวกับผู้ศรัทธาของศาสนาอื่นๆ มุสลิมมีส่วนร่วมเดียวกันในการเรียกร้องการทำงานเพื่อสันติภาพ ในกรณีของมุสลิมการเรียกร้องมีรากฐานมาจากคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งสอนให้มนุษย์ชาติ "พยายามอย่างหนักในการแข่งขันกันทำความดี" (5:48) นี่คือนโยบายที่นำไปสู่การบรรลุถึงหลักคำสอนของอิสลามเพื่อสันติภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมที่หลากหลาย

6. ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในองค์กรมุสลิมและผู้นำชุมชนมุสลิม เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการประยุกต์ให้หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เพื่อการสร้างสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
“Local & Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”

7. เอกสารอ้างอิง

- สมาคมนักเรียนเกาอาหรับ ประเทศไทย. 2542. *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมด้วยความหมาย*. อลมะดีนะฮ์ อัลมุเนาะเราะฮ์: ศูนย์กษัตริ์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- อรุณ บุญชม. 2555. *ฮะดีษอัลญามิอ์ อัศศอเฮียะฮ์ เล่ม 1-2*. กรุงเทพฯ. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.
- Abu-Nimer, Mohammed. (2003). *Nonviolence and Peace Building in Islam: Theory and Practice*. Gainesville: University Press of Florida.
- Easwaran, Eknath. (1999). *Nonviolent Soldier of Islam: Badshah Khan: A Man to Match His Mountains*. CA: Nilgiri Press.
- Engineer, Asghar Ali. (2011). *The Prophet of Non-violence: Spirit of Peace, Compassion & Universality in Islam*. New Delhi: Vistasta Publishing.
- Esposito, John L., and Ihsan Yilmaz. (ed.) (2010). *Islam and Peacebuilding: Gulen Movement Initiatives*. New York: Blue Dome Press.
- Funk, Nathan C., and Abdul Aziz Said. (2009). *Islam and Peacemaking in the Middle East*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Huda, Qamar-ul. (ed). (2010). *Crescent and Dove: Peace and Conflict Resolution in Islam*. Washington, DC: United States Institute of Peace.
- Khan, Wahiduddin. (2017). *Non-violence and Peace-building in Islam*. Chennai: Goodword Books.
- Paige, Glenn, Chaiwat Satha-Anand, and Sarah Gilliatt. (eds.) (1993). *Islam and Nonviolence*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Pal, Amitabh. (2011). *“Islam” Means Peace: Understanding the Muslim Principle of Nonviolence Today*. Santa Barbara, CA: Praeger.
- Satha-Anand, Chaiwat. (2017). *Nonviolence and Islamic Imperatives*. Sparsnas, Sweden: Irene Publishing.